

Deu anys després... ¡la rumba!

En peu de guerra

El passat dijous, 25 de juliol, el Velòdrom d'Horta de Barcelona es va convertir, per una nit, en el Palau de la Rumba catalana. La fi d'un malson i el somni fet realitat. ¡Han tornat, senyores i senyors, Peret i les Estrelles de la rumba! A les verdes i a les madures.

Dijous, 25 de juliol de 1991. Velòdrom d'Horta de Barcelona. 22'30 hores. Una data, un lloc i una hora per a la història de la rumba catalana. Endarrerir quedem prop de deu anys de foscor: un *impasse* que va iniciar Peret amb el seu fitxatge per l'Església Evangèlica, de la branca de Filadèlfia. I l'ambient gitano català va perdre l'alegria.

Però la caiguda de la rumba va venir acompanyada també de castanyoles i de lletres realistes que la farciren de crims, presons, tragèdies, drogues i marginació. S'imposava el so *Caño Roto* —del barri madrileny del mateix nom— de los Cholos, los Chavís, los Chichos, los Chinguitos... I la rumba aflamencada prenia el poder. L'èxit, també. Amb el canvi de públic el carrer de la Cera —bressol de la rumba— es va enfosquir sota l'ombra del desprestigi. La sequera s'accentua. Ho respecten, però el crit unànim de frustra-

ció és inevitable: "¡Això no és rumba!". "Se li podria dir *El Caso* o *Informe Semanal*, perquè només hi ha morts", sentència Petitet, de Rum-Beat.

LA METXA...

Malgrat el naufragi, la rumba continua. A casa i amb resignació. I mentrestant, el seu terreny s'inunda de profetes estranys. A la memòria, tornen una vegada rere l'altra aquell Peret de patilles llargues i aspecte d'alegre perillós que va passejar, en blanc i negre, el *Canta y sé feliz* per l'escenari del Festival d'Eurovisió de 1973. O l'aparició d'*el Rei*, dos anys després, a l'escena del Liceu. O els èxits internacionals, quan la rumba era un producte altament exportable.

L'esperança tenia sabor de salsa llatina

i rebia empentes d'ànim de l'inoblidable Gato Pérez i de dos alumnes avantatjats de Peret: Peret Reyes —fillol d'aquell— i Johnny Tarradellas. També coneguts per Chipén, que en caló vol dir 'veritat'. "Fa tres anys vam obrir algunes portes petites amb el primer disc, *Peret & Johnny*; que va començar a sonar en llocs on només s'escoltava música *rock*. És com dir que estàvem *sols davant el perill*", recorda Peret Reyes. I Johnny apunta: "Vam ser la metxa que va fer petar la història".

Rum Beat

Malgrat això, hauria de ser l'èxit internacional dels Gipsy Kings –la *Gipsy-kingsmania* importada de la Catalunya Nord– el que fa despertar definitivament la necessitat de revifar la rumba. Petitet és clar quan parla d'aquesta endèmia: "Com passa amb quasi tot, sembla que primer la rumba ha de ser reconeguda fora, per després ser reconeguda aquí". Però "als Gipsy se'ls ha d'agrair que, malgrat que hagin tret la rumba d'aquí i de les bodes gitanes que celebràvem fa catorze anys, li hagin donat de nou aquesta dimensió internacional, després de la discriminació que havia patit", assegura Johnny.

...I L'ESCLAT

Tres anys de feina. Tres anys d'allisar camí. I el somni s'ha fet realitat. ¿Medalles? Johnny ho conta: "Ho teníem pensat des dels moments més foscos, quan les possibilitats eren mínimes. Això s'ha d'agrair, primer, al *Gato*, que ja havia muntat aquell precedent a les Festes de la Mercè de fa cinc anys, i segon, a Chipén, sense la lluita dels quals això no hauria estat possible. I després, Peret, que ha obert la porta gran. No volem oblidar tampoc els mitjans de comunicació, que han tractat Chipén com a autèntics *nens mimats*".

"Va haver un temps en què vaig creure que cantar rumba era pecat. Ara sé que no. Déu no està barallat amb la música", ha declarat Peret, després de nou anys de pelegrinatge religiós. I el rei ha tornat. I compona, canta, toca la guitarra, fa *palmas*... És el Peret artista. Però també crea Rumba SA, i produeix Chipén, Los Amaya, Ramonet i Las Rumis. És el Peret empresari.

No se pué aguantar, el seu darrer treball, li dona un disc d'or –cinquanta mil exemplars venuts– poques setmanes després de sortir al carrer. I dos dies abans de l'esperada presentació en públic. És el carro que estira tota la família al concert d'Horta del dijous passat. I l'ambient gitano català recupera l'alegria. "Ha tornat, senyores i senyors ¡Pedro Calaf Pubill! ¡Peret!". Vint-i-vuit persones a l'escenari. Tres generacions de la rumba catalana. I la festa esclata.

Dalt, Peret. Baix, Chipén.

Una sola veu: "La rumba catalana no té res a veure amb el flamenc". I els *tablaos* no són l'escenari idoni. Tampoc la bata de cua de llunes ni les castanyoles hi pinten res. Johnny creu que "tot això ha fet molt de mal, però la gent comença a adonar-se'n i a saber diferenciar". I és que el *boom* fa respecte.

PETITET: El *boom* és bo i la competència també, perquè si no, t'estanques.

JOHNNY: Sí, però s'agafa abans al mentider que al coix. De coixos, avui, n'està ple i els mentiders tiren la canya descaradament.

PERET REYES: Les modes vénen i se'n van. Hi ha pujades i baixades, però no mor perquè és una cosa amb arrel.

PETITET: Som com la Coca-Cola, tenim una química que només la coneixem nosaltres.

"¡OLÉ, TORRERRO!"

Les modes, en música, solen anar acompanyades d'una reacció en cadena: aparició de multitud de grups que s'apunten al negoci. I enguany, a més del de la salsa, serà l'estiu de la rumba. Un fenomen que cal esmentar són Los Manolos. Catalans, sí, i de Sants; però paios. Peret Reyes ho deixa clar: "Nosaltres no ho fem ni millor ni pitjor, sinó, simplement fem allò que és nostre. I no és rumba si ho fa gent que no són gitanos. És com si jo faig sevillanes, s'assemblarà i potser vendré molts discos, però no són sevillanes. És com quan hi ha un alemany mirant una cursa de braus i s'aixeca i crida: '¡Olé, torrerro!'; doncs... Los Manolos són '¡Olé, torrerro!'", acaba Johnny.

Els gitanos catalans no estan massa contents amb la gent que ven com a rumba una música que "només són bases de rumba amb lletres a sobre i *mega-mix*". Ells demanen respecte en la mateixa mesura que respecten els altres. I demanen que qui ven la rumba "com una branca del flamenc amb inclusió d'instruments electrònics" posin un altres nom a allò que fan.

A les verdes i a les madures, la rumba catalana està, de nou, en peu de guerra.

Horta va ser, per una nit, el Palau de la Rumba. La culminació d'un malson. I l'inici d'un nou somni del qual, ben segur, el carrer de la Cera, no voldrà despertar.

COM LA COCA-COLA

Peret i les Estrelles de la Rumba. Tots giren entorn d'un mateix eix. Són l'arrel. Encara ara, trenta-cinc anys després del seu naixement. Fill i filles calós de Pérez Prado i d'Elvis Presley, uns, els de la Cera, i de Frank Sinatra, uns altres, els de la Plaça del Raspall de Gràcia. És el seu segell. I no volen succedanis. Cadascú al seu lloc. Potser per això a la foto no hi són tots. Curar-se en salut per tal de no obrir velles ferides.

Joan Mari